

Corporate social responsibility and accounting conservatism emphasizing the readability of financial reports

Peyman Amini¹ | Mohammad Omid Akhgar² | Sara Ahmadi^{3*}

1. Assistant Professor, Accounting, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: p.amini@uok.ac.ir
2. Assistant Professor, Accounting, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: Mo.akhgar@uok.ac.ir
3. Corresponding Author, Master's student, Accounting, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: Seraahmadi9794@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received: 26/08/2024
Received in revised form: 01/01/2025
Accepted: 02/01/2025

Keywords:
Conditional conservatism,
Unconditional conservatism,
Corporate social responsibility (CSR),
Readability of financial reports.

ABSTRACT

The level of accounting conservatism and corporate social responsibility (CSR) can be seen as a company's effort to enhance effective communication with its stakeholders. The objective of this study is to examine the impact of corporate social responsibility on accounting conservatism, with an emphasis on the readability of financial reports. This research is categorized as descriptive-correlational in terms of its method and nature. The study investigates data from 136 listed companies on the Tehran Stock Exchange between the years 2012 and 2020. The results of the study show a significant negative relationship between CSR and conditional conservatism, supporting the agency theory. According to this theory, a stakeholder-oriented company may face fewer agency problems, and thus shareholders may demand less conservatism. Furthermore, there is a significant positive relationship between CSR and unconditional conservatism, which supports stakeholder theory. This theory suggests that companies engaging in CSR activities to maintain relationships with stakeholders tend to increase conservative actions. Additionally, the moderating variable strengthens the negative relationship between CSR and conditional conservatism, while it weakens the positive relationship between CSR and unconditional conservatism.

Cite this article: Amini, P., Akhgar, M O., Ahmadi, S. (2025). Corporate social responsibility and accounting conservatism emphasizing the readability of financial reports. *Research of Management and productivity studies*, 1 (1), 23-38.

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22034/jmps.2025.142000.1008>

Publisher: University of Kurdistan

مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری حسابداری با تاکید بر خوانایی گزارش‌های مالی

پیمان امینی^۱ | محمد امید اخگر^۲ | سارا احمدی^{۳*}

۱. استادیار، حسابداری، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه: p.amini@uok.ac.ir

۲. استادیار، حسابداری، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه: Mo.akhgar@uok.ac.ir

۳. نویسنده مسئول، دانشجوی کارشناسی ارشد، حسابداری، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه: Seraahmadi9794@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

میزان محافظه‌کاری حسابداری و مسئولیت اجتماعی در شرکت را می‌توان تلاش یک شرکت برای افزایش ارتباط موثر با ذینفعان دانست. هدف از این تحقیق، بررسی تاثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر محافظه‌کاری حسابداری با تاکید بر خوانایی گزارش‌های مالی است. این پژوهش از نظر روش و ماهیت در گروه پژوهش‌های توصیفی-همبستگی قرار دارد. در این پژوهش داده‌های ۱۳۶ واحد تجاری پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۳۹۹ مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد ارتباط منفی و معناداری بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری شرطی وجود دارد و این نتیجه نظریه نمایندگی را تایید می‌کند که با حمایت از این نظریه یک شرکت ذینفع‌گرا ممکن است مشکلات نمایندگی کمتری داشته باشد و بنابراین سهام‌داران ممکن است محافظه‌کاری کمتری بخواهند. ارتباط مستقیم و معناداری بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری غیرشرطی وجود دارد و این نتیجه نظریه ذینفعان را تایید می‌کند. با حمایت از این نظریه شرکت‌هایی که از طریق فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی به حفظ روابط خود با ذینفعان می‌پردازند، اقدامات محافظه‌کاری را افزایش می‌دهند. متغیر تعدیگر، رابطه منفی بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری شرطی را تشدید می‌کند و همچنین رابطه مثبت مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری غیرشرطی را هم تضعیف می‌کند.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۰۵

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۳

واژه‌های کلیدی:

محافظه‌کاری شرطی،
محافظه‌کاری غیرشرطی،
مسئولیت اجتماعی شرکت،
خوانایی گزارش‌های مالی.

استناد: امینی، پیمان؛ اخگر، محمد امید؛ احمدی، سارا (۱۴۰۴). مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری حسابداری با تاکید بر خوانایی گزارش‌های مالی. پژوهشنامه مطالعات مدیریت و بهره‌وری، ۱ (۱)، ۳۸-۲۳.

ناشر: دانشگاه کردستان

© نویسندگان.

DOI: <https://doi.org/10.22034/jmeps.2025.142000.1008>

۱. پیشگفتار

مطابق با تئوری ذینفعان شرکت بایستی نه فقط به سهام‌داران خود بلکه به همه ذینفعان خود و انتظارات آن‌ها توجه داشته باشد. مدیریت روابط یک شرکت با ذینفعان آن از جمله حساب‌رسان، اعتباردهندگان، سهام‌داران، کارگران و جامعه، برای موفقیت شرکت ضروری است. محافظه‌کاری حسابداری ابزاری برای بیان مشکلات و نابسامانی‌های بخش‌های مختلف شرکت است که پرداخت-های نامتناسب، اطلاعات نامتقارن و مسئولیت‌های محدود دارند. مجموعه از شکست‌های ظاهراً بی‌پایان شرکت‌ها نشان می‌دهد که تضاد منافع بین شرکت و سایر طرف‌ها با تصویر همراه کننده‌ای از توان مالی شرکت در درازمدت مرتبط است (Haiderpour, 2016).

Lafond & Watts, (2008) بیان می‌کنند گزارشگری مالی محافظه‌کارانه به عنوان یک قرارداد اثربخش عمل می‌کند که توانایی مدیران را برای دستکاری عملکرد مالی و گزارش‌های اغراق آمیز کاهش می‌دهد و باعث افزایش ارزش شرکت و جریان‌های نقدی می‌شود. محافظه‌کاری حسابداری به دو دسته طبقه‌بندی می‌شود که در این تحقیق مورد بررسی قرار می‌گیرند:

۱) محافظه‌کاری شرطی یا پس‌رویدادی: زمانی که رویدادی نامناسب رخ می‌دهد انگیزه مدیران برای پنهان کردن آن بیشتر می‌شود، محافظه‌کاری شرطی از آن جلوگیری می‌کند. محافظه‌کاری شرطی توسط استانداردهای حسابداری الزام می‌شود؛ مثل شناسایی به موقع زیان در صورت وجود اخبار منفی و عدم شناسایی سود در مواقع وجود اخبار مثبت

۲) محافظه‌کاری غیرشرطی یا پیش‌رویدادی: مستقل از اخبار اقتصادی است و گرایش به انحراف رو به پایین ارزش دفتری نسبت به ارزش بازار، نرخ‌های استهلاک تسریعی، ذخایر انباشته مزاد بر هزینه‌های مورد انتظار آینده را در برمی‌گیرد (Beaver & Ryan, 2005).

مسئولیت اجتماعی شرکت به معنی اخلاق کسب و کار است و به نقشی که شرکت‌ها در حوزه اجتماعی بر عهده دارند مرتبط است، واقعیت این است که یک شرکت زمانی در کسب و کار خود موفق می‌شود که در قبال تمامی ذینفعان و جامعه مسئولیت‌پذیر باشند و اهداف و عملکرد شرکت در راستای رفاه و آسایش کل بشریت باشد و محور اصلی مسئولیت اجتماعی تعهد اجتماعی و زیست محیطی نسبت به جامعه و ذینفعان است.

دو نظریه مطرح شده مسئولیت اجتماعی شرکت تئوری ذینفعان و تئوری نمایندگی است. با توجه به نظریه ذینفعان زمانی که یک شرکت فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی خود را در جهت حفظ روابط خود با ذینفعان پیش می‌گیرد و با درنظر گرفتن اقدامات محافظه‌کارانه قابلیت اتکاء صورت‌های مالی را جهت استفاده ذینفعان افزایش می‌دهد (Kim, 1978).

طبق نظریه نمایندگی یک شرکت متمرکز بر ذینفعان، که از فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی پیروی می‌کند ممکن است مشکلات نمایندگی کمتری داشته باشد و بنابراین سهام‌داران ممکن است محافظه‌کاری کمتری بخواهند (Meckling, 1976). یکی از عوامل تأثیرگذار در رابطه مسئولیت اجتماعی و محافظه‌کاری حسابداری، خوانایی گزارش‌های مالی است. ترغیب شرکت‌ها برای انتشار اطلاعات خوانا، گامی مهم برای افزایش شفافیت مالی محسوب می‌شود که سهولت خواندن و درک کردن اطلاعات مالی را برای استفاده‌کنندگان میسر می‌کند. زمانی که یک شرکت نمی‌خواهد هزینه‌های ناشی از محافظه‌کاری حسابداری را بپذیرد، انتظار می‌رود که فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی به عنوان یک پوشش عمل کنند، در این صورت این فعالیت‌ها نشان دهنده انتخابی است که توسط مدیریت برای پنهان کردن فقدان اساسی گزارش محافظه‌کارانه صورت گرفته و شرکت‌ها از گزارشات غیرقابل فهم و پیچیده برای پنهان کردن این امر استفاده کنند. از سوی دیگر محافظه‌کاری در گزارشگری مالی در انتخاب و کاربرد اصول و رویه‌های حسابداری نقش مهمی داشته و ممکن است قابلیت فهم و خوانایی گزارش‌های مالی شرکت‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. دلیل انتخاب این موضوع این است که در دنیای رقابتی امروزه که وسعت شرکت‌ها به طور باور نکردنی افزایش یافته، شرکت‌ها از دیدگاه سنتی نظریه حسابداری که هدف اصلی آن افزایش ارزش شرکت است فاصله می‌گیرند و به سوی نظریه ذینفعان که هدف اصلی آن افزایش ارزش شرکت همراه با متعادل نگه‌داشتن منافع تمام ذینفعان است قدم بر می‌دارند و به طور مناسبی از عهده تعهدات پاسخگوی اجتماعی خود بر خواهند آمد و به ذینفعان کمک می‌کند تا اطلاعات قابل فهم و مفیدتری را برای تصمیم‌گیری تقاضا کنند. جذب سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه با توجه به نوپا بودن آن نسبت به کشورهای پیشرفته امری ضروری است که در راستای این هدف میزان تأثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر محافظه‌کاری حسابداری با تأکید بر خوانایی گزارش‌های مالی می‌تواند در رسیدن به این هدف مفید واقع شود.

۲. مبانی نظری

۲-۱. محافظه‌کاری حسابداری

یکی از عوامل بسیار مهم در موفقیت هر شرکتی قابلیت ارتباط موثر شرکت با ذینفعان است، که این امکان را به شرکت‌ها می‌دهد با تلاش در جهت برآورده ساختن خواسته‌ها و انتظارات ذینفعان به همکاری با آنان اقدام کنند و در مقابل، ذینفعان نیز با حمایت از شرکت در مسیر رسیدن به اهداف موثر خود، پاسخ معقولی به این اقدام شرکت بدهند. این شرکت‌ها به دغدغه‌های ذینفعان خود توجه بیشتری دارند (Desai, 2018).

Biddle, Mary & Song, (2022) اظهار داشتند محافظه‌کاری حسابداری می‌تواند منافع ذینفعان را با کاهش خطر ورشکستگی از طریق کانال‌های افزایش پول نقد و کاهش مدیریت سود حفظ کند. انگیزه ذینفعان برای سرمایه‌گذاری خاص شرکت به خطر انحلال شرکت بستگی دارد. محافظه‌کاری حسابداری به بهبود دسترسی به تامین مالی بدهی و همچنین حفظ ارزش شرکت کمک می‌کند. محافظه‌کاری حسابداری دو نوع است:

الف) محافظه‌کاری شرطی

انگیزه اساسی برای محافظه‌کاری شرطی، از بین بردن رفتارهای فرصت طلبانه مدیران است که اطلاعات حسابداری جانبدارانه و غلط را در مواقعی که رویدادهای نامناسب اتفاق بیافتد را به حداقل برساند. محافظه‌کاری شرطی در واقع استانداردهای مناسبی برای شناسایی سود و زیان ارائه می‌دهند. الزامات مرتبط با گزارشگری محافظه‌کارانه سبب می‌شود که تعویق شناسایی زیان ناشی از سرمایه‌گذاری به احتمال کمتری اتفاق افتد. اطلاع از زیان‌های آینده در جریان وجوه نقد ممکن است مدیران شرکت‌ها از سرمایه‌گذاری در پروژه‌های دارای خالص ارزش فعلی منفی سلب کند (Ball, 2006).

ب) محافظه‌کاری غیرشرطی

انگیزه اساسی برای محافظه‌کاری غیرشرطی، دشوار بودن ارزیابی بدهی‌ها و دارایی‌ها است. محافظه‌کاری غیرشرطی مستقل از اخبار است و آن را محافظه‌کاری پیش‌رویدادی نیز می‌نامند. محافظه‌کاری پیش‌رویدادی استانداردهای حسابداری را بکار می‌گیرد که سود را به نوعی مستقل از اخبار اقتصادی جاری، کاهش دهد. برای نمونه، شناسایی بدون تاخیر مخارج تبلیغات و تحقیق و توسعه به عنوان هزینه، حتی در زمانی که جریان‌های نقدی آتی مورد انتظار آنها مثبت شود از این نوع محافظه‌کاری است. محافظه‌کاری غیرشرطی امکان دارد در اثر آزادی مدیران در انتخاب‌هایشان و در انتخاب استانداردهای حسابداری و گزینشی بودن روش‌ها، انعطاف‌پذیری بیشتری داشته باشند و مدیران می‌توانند سیاست‌های سرمایه‌گذاری خود را افزایش دهند و منجر به افزایش بازدهی آتی شرکت شود و منافع ذینفعان و شرکت را از این طریق افزایش دهند (Desai, 2018).

۲-۲. مسئولیت اجتماعی شرکت

McKinley, (2008) مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها را به یک جنبش در عرصه عوامل اجتماعی و محیطی در تصمیمات تجاری شرکت‌ها، استراتژی حسابداری و تجاری با هدف افزایش عملکرد اجتماعی و محیطی در راستای ابعاد اقتصادی اشاره دارد، به نحوی که برای واحد تجاری، جامعه و محیط سودمند و مفید باشد. مسئولیت اجتماعی شرکت به عنوان یک راهبرد مدیریتی و یک پدیده جهانی در اکثر شرکت‌های چند ملیتی شناخته شده است. مسئولیت اجتماعی شرکت، تضاد منافع بین مدیران و سایر ذینفعان را کاهش می‌دهد (Amin Chaudhry 2016). فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت منجر به کاهش جا به جایی کارکنان و افزایش تعهد کارمندان می‌شود و منجر به نوآوری، خلاقیت و عملکرد بالاتر شرکت می‌شود (Saeidi et al., 2014).

۲-۳. نظریه‌های مربوط به مسئولیت اجتماعی شرکت و تاثیر آن بر محافظه‌کاری حسابداری

الف) تئوری ذینفعان

این تئوری، تشکیل مسئولیت اجتماعی را برنامه‌ای برای شرکت در توسعه استراتژی‌ها که با تایید ذینفعان کلیدی شرکت است می‌داند و همچنین توضیحی برای افشای زیست محیطی و اجتماعی و تبادل بین اهداف زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی شرکت فراهم می‌کند. تئوری ذینفعان ترکیبی از تئوری‌های اجتماعی و سازمانی است.

Jones (1995) با ارائه نظریه ذینفعان بیان می‌کند که شرکت‌های متعهد به مسئولیت اجتماعی با افزایش قابلیت اطمینان به ذینفعان و همکاری شرکت‌ها یک مزیت رقابتی کسب می‌کنند. این بینش نشان می‌دهد که فعالیت‌هایی که از طریق مسئولیت

اجتماعی به روابط ذینفعان می‌پردازد؛ از خطر نزولی سهام‌داران که ناشی از گمراه کردن از طریق اطلاعات حسابداری و محافظه‌کاری در گزارشگری مالی است را کاهش می‌دهد. براساس این نظریه نحوه عملکرد مدیران شرکت باید به نحوی باشد که رفاه اجتماعی همه ذینفعان شرکت را فراهم کند. نظریه‌های ذینفعان، به روشی متفاوت حاکی از آن است که مدیران وظیفه بزرگی دارند که در جهت منافع ذینفعان عمل کنند و ثروت سهام‌داران را به حداکثر برسانند (Bandari & Javakhadze, 2017).

ب) تئوری نمایندگی

این نظریه توسط Jason & Meckling, (1976) ارائه شد و به این صورت است که در حالی که سرمایه‌گذاری شرکت‌ها در فعالیت‌های دارای مسئولیت اجتماعی نشانگر تلاش یک سازمان برای حفظ یا تقویت روابط ذینفعان است، اما شرکت‌هایی که به مسئولیت اجتماعی متعهدند به ارائه مزایای بهتر به ذینفعان خود نیستند. این دیدگاه نشان می‌دهد که یک شرکت متمرکز بر ذینفعان، همانطور که با اراده خود به فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی می‌پردازد هنوز هم می‌تواند با اراده خود عمل کند. تا آنجا که مدیرانی که زیاد در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی سرمایه‌گذاری می‌کنند تا رفتارهای فرصت طلبانه خود را بپوشانند. یا اعتبار خود را به عنوان یک مدیر ارتقاء دهند. (Jensen & Meckling 2019)

Barnia & Rubin, (2010) معتقد است که یک شرکت ذینفع‌گرا ممکن است مشکلات نمایندگی کمتری داشته باشد بنابراین، سهام‌داران ممکن است محافظه‌کاری کمتری بخواهند. (Kim, 2014) دیدگاه نمایندگی در مورد مسئولیت اجتماعی شرکت آن را سوء استفاده از منابع شرکت می‌داند که بهتر است صرف پروژه‌های داخلی با ارزش افزوده یا به سهام‌داران برگردانده شود، یا به عنوان یک مزیت اجرایی، برای پیشرفت شغل مدیران و دستور کارهای شخصی استفاده شود. (McWilliams & Siegel, 2011) گزارش محافظه‌کارانه، برای مدیران پرهزینه است، زیرا می‌تواند پیمان شکنی را تسریع کند و بر جبران خسارت مرتبط با سطح قابلیت بهره برداری تأثیر منفی بگذارد و مدیران برای تعیین میزان منابع اختصاص داده شده به مسئولیت اجتماعی، تجزیه و تحلیل هزینه / سود را انجام می‌دهند. بنابراین، در مواردی که مدیریت نمی‌خواهد هزینه‌های ناشی از محافظه‌کاری حسابداری را بپذیرد، انتظار می‌رود که تعامل قوی در فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی به عنوان یک پوشش عمل کند. بر این اساس که گرایش به مسئولیت اجتماعی نشان دهنده انتخابی است که توسط مدیریت امور مالی برای پنهان کردن فقدان اساسی گزارش محافظه‌کارانه و منافع مربوط به آن برای طیف وسیعی از سهام‌داران انجام می‌شود.

۲-۴. خوانایی گزارش‌های مالی

خوانایی گزارش‌های مالی یکی از معیارهای مهم افزایش کیفیت گزارش‌های مالی است که به صورت کیفی اندازه‌گیری می‌شود و پیامدهای اقتصادی مهمی را در پی دارد و به این دلیل شناسایی عواملی که بر آن تأثیر می‌گذارند اهمیت بسزایی دارد. این عوامل شامل دستکاری سود، استراتژی تجاری، عملکرد ضعیف، توانایی مدیریتی، قوانین مربوط به گزارش‌های مالی و الزامات سازمان بورس و اوراق بهادار در بحث افشا و توانایی مدیریت بر خوانایی گزارش‌های مالی می‌باشند (Ramos & Rogo, 2017).

۳. پیشینه پژوهش

۳-۱. پیشینه خارجی

(Shaw, Ratha, Krishnan, & Cordeiro, 2021) به بررسی این موضوع پرداختند که چگونه انطباق اجباری CSR بر محافظه‌کاری حسابداری شرکت‌های هندی تأثیر می‌گذارد. یک رابطه مثبت بین مطاوعت CSR و محافظه‌کاری حسابداری یافتند. این نتایج در برابر مجموعه‌ای از آزمایش‌ها، قوی بوده و با این مفهوم که شرکت‌های هندی برای کاهش درآمدها جهت به حداقل رساندن هزینه‌های مطاوعت CSR، محافظه‌کاری حسابداری را افزایش می‌دهند، سازگار می‌باشند. نتایج نشان می‌دهند که شرکت‌ها از سیاست‌های حسابداری و اقلام تعهدی منفی به طور استراتژیک برای کاهش هزینه‌های CSR استفاده می‌کنند. (Haider, Singh & Sultan, 2021) رابطه بین توانایی مدیریتی و محافظه‌کاری را برای شرکت‌های استرالیایی در دوره ۲۰۰۴ تا ۲۰۱۳ بررسی می‌کنند. نتایج نشان داد که توانایی مدیریتی به طور مثبتی با محافظه‌کاری حسابداری در ارتباط است. این نتایج از این مفهوم پشتیبانی می‌کنند که مدیران با توانایی بالا، محافظه‌کاری را در حسابداری به کار می‌گیرند. نتایج برای طیف گسترده‌ای از شاخص‌ها هم برای توانایی مدیریتی و هم برای محافظه‌کاری، از جمله بررسی تعصب خود - انتخابی قوی هستند.

Gao, Huang & Zhang, (2023) بررسی کردند که آیا گرایش ذینفعان یک شرکت، همانطور که توسط تلاش‌های مسئولیت اجتماعی آن مشخص می‌شود، برای انتخاب محافظه‌کاری حسابداری مهم است یا خیر؟ نتایج این تحقیق تایید می‌کند که محافظه‌کاری برای شرکت‌هایی که منابع بیشتری را به برنامه‌های مسئولیت اجتماعی اختصاص می‌دهند بارزتر است و سطح محافظه‌کاری در گزارش‌های مالی با فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی افزایش می‌یابد. به طور کلی نتیجه پژوهش تلاش شرکت برای ارتقاء میزان محافظه‌کاری حسابداری برای افزایش روابط ذینفعان را می‌تواند به دنبال داشته باشد.

Anagnostopoulou, Tskerkos & Legaris, (2021) در این پژوهش رابطه بین محافظه‌کاری حسابداری، که به شکل عدم تقارن زمانی شناخت منافع و زیان‌های اقتصادی، و مسئولیت اجتماعی شرکت بیان می‌شود، را مورد بررسی قرار می‌دهند. نتایج کلی نشان می‌دهند که سطح بالاتر محافظه‌کاری به طور منفی با جهت‌گیری CSR نشان داده شده توسط شرکت‌ها مرتبط هستند؛ با این حال، تحلیل همچنین یک روند معکوس قابل توجه در رابطه با تاثیر محافظه‌کاری بر CSR، همزمان با دوره بحران پس از مالی را نشان می‌دهد. یافته‌ها برای تعدادی از ویژگی‌ها و آزمون‌ها، از جمله استفاده از یک رویکرد متغیر ایزاری که به طور آشکار به سوگیری‌های درون‌زایی مربوط به نگرانی‌های علیت معکوس می‌پردازد، قوی هستند. این مطالعه نشان می‌دهد که فشار از جانب سهام‌داران مالی، شرکت‌ها تعهد به محافظه‌کاری حسابداری را بر نیازهای سهام‌داران غیر مالی و دیگر گروه‌های ذینفع اولویت‌بندی می‌کنند.

۳-۲. پیشینه داخلی

Kian, Faqih & Amiri, (1400) به بررسی ارتباط بین محافظه‌کاری حسابداری شرطی و غیرشرطی با خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی پرداختند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که محافظه‌کاری شرطی و غیر شرطی ارتباط منفی و معناداری با خوانایی گزارش‌های مالی دارند که تاثیر محافظه‌کاری شرطی بیشتر بوده‌است. این نتیجه نشان می‌دهد اعمال رویه‌هایی مانند اقل بهای تمام شده به عنوان مصادیق محافظه‌کاری شرطی، در مقابل اعمال رویه‌های محافظه‌کاری غیرشرطی، مانند به هزینه بردن مخارج تحقیق و توسعه به جای شناسایی دارایی منجر به خوانایی کمتر در شرکت‌های دولتی می‌شود.

Barzegar, Karimi & Malekian, (2019) به بررسی رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و خوانایی صورت‌های مالی پرداختند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین شاخص افشای کلی مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و افشای بُد زیست محیطی مسئولیت شرکت‌ها و خوانایی صورت‌های مالی رابطه معکوس وجود دارد. اما افشای بُد اجتماعی مسئولیت شرکت‌ها با خوانایی صورت‌های مالی رابطه‌ای مستقیم دارد و افشای بُد اقتصادی مسئولیت شرکت‌ها با خوانایی صورت‌های مالی رابطه معنی‌داری ندارد.

Haji-Alizadeh, Khajeh-Hosani & Amiri, (2019) رابطه بین تئوری ذینفعان، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و عملکرد مالی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بین تئوری ذینفعان، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و عملکرد مالی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

۴. فرضیه‌های پژوهش

۱. مسئولیت اجتماعی شرکت با محافظه‌کاری حسابداری شرطی رابطه معنادار دارد.
۲. خوانایی گزارش‌های مالی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری حسابداری شرطی تاثیر معنادار دارد.
۳. مسئولیت اجتماعی شرکت با محافظه‌کاری حسابداری غیرشرطی رابطه معنادار دارد.
۴. خوانایی گزارش‌های مالی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری حسابداری غیرشرطی تاثیر معنادار دارد.

۵. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نظر طبقه‌بندی بر مبنای هدف، از نوع پژوهش‌های کاربردی است و نتایج پژوهش می‌تواند مورد استفاده ذینفعان از جمله تحلیل‌گران، سرمایه‌گذاران و فعالان بازار سرمایه و حساب‌رسان قرار گیرد. از نظر روش و ماهیت در گروه پژوهش‌های توصیفی-همبستگی، از لحاظ استدلالی، استدلال استقرایی می‌باشد.

اطلاعات آن از نوع پس‌رویدادی است؛ همچنین از آنجا که نتیجه‌گیری براساس آزمایش داده‌های موجود انجام می‌شود. این پژوهش جزء تئوری اثباتی خواهد بود. جهت گردآوری اطلاعات در خصوص تبیین پژوهش، از روش کتابخانه‌ای و مطالعات اسنادی

استفاده شده است و برای دستیابی به داده‌های موردنظر برای پردازش فرضیات پژوهش، از اطلاعات موجود در بانک اطلاعاتی جامع ره‌آورد نوین و بانک اطلاعات جامع شرکت در سایت اطلاع‌رسانی بورس اوراق بهادار برحسب مورد، استفاده خواهد شد. برای آماده‌سازی داده‌ها جهت محاسبه از برنامه اکسل و جهت آزمون فرضیه‌ها برنامه ایویوز و استاتا مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۶. جامعه و نمونه پژوهش

جامعه آماری پژوهش شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ است. در این پژوهش، از روش نمونه‌گیری به صورت حف سیستماتیک استفاده شد. بر این اساس با توجه به جدول ۱ شرکت‌هایی که دارای شرایط زیر باشند، حذف و بقیه به عنوان نمونه انتخاب شدند.

جدول (۱): فرآیند غربالگری شرکت‌ها در محدوده زمانی پژوهش

شرح	تعداد شرکت
تعداد شرکت‌های عضو بورس تهران طی قلمرو زمانی پژوهش	۵۴۰
شرکت‌هایی که غیرفعال بوده و یا از بورس خارج شده‌اند	۱۰۵
شرکت‌هایی که سال مالی آنها منتهی به پایان اسفند نیست	۷۶
بانک‌ها، شرکت‌های بیمه، واسطه‌گری‌های مالی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری	۹۸
شرکت‌هایی که اطلاعات مالی ناقص است یا در دسترس نیستند	۱۲۵
تعداد کل شرکت‌هایی که حذف شده‌اند	(۴۰۴)
شرکت‌های مورد بررسی پژوهش	۱۳۶

۷. اندازه‌گیری متغیرها

با توجه به اهداف پژوهش، جهت آزمون فرضیه‌ها از مدل‌های زیر استفاده گردید.

مدل (۱)

$$C - score = \beta_0 + \beta_1 CSR + \beta_2 CAP + \beta_3 CFO + \beta_4 LEV + \beta_5 ROA + \beta_6 SGROW + \beta_7 SIZE + \varepsilon_{it}$$

مدل (۲)

$$C - score = \beta_0 + \beta_1 CSR + \beta_2 FOGIND + \beta_3 CSR * FOGIND + \beta_4 CAP + \beta_5 CFO + \beta_6 LEV + \beta_7 ROA + \beta_8 SGROW + \beta_9 SIZE + \varepsilon_{it}$$

مدل (۳)

$$MTB = \beta_0 + \beta_1 CSR + \beta_2 CAP + \beta_3 CFO + \beta_4 LEV + \beta_5 ROA + \beta_6 SGROW + \beta_7 SIZE + \varepsilon_{it}$$

مدل (۴)

$$MTB = \beta_0 + \beta_1 CSR + \beta_2 FOGIND + \beta_3 CSR * FOGIND + \beta_4 CAP + \beta_5 CFO + \beta_6 LEV + \beta_7 ROA + \beta_8 SGROW + \beta_9 SIZE + \varepsilon_{it}$$

در مدل‌های فوق‌الذکر:

C-score محافظه‌کاری شرطی، MTB معرف محافظه‌کاری غیرشرطی، CSR مسئولیت اجتماعی شرکت، FOGIND معرف خوانایی گزارش‌های مالی، CAP مخارج سرمایه‌ای، CFO جریان نقدی عملیاتی، LEVERAGE اهرم مالی، ROA نرخ بازده دارایی شرکت، SGROW درصد تغییر سالانه فروش، SIZE اندازه شرکت.

۸. اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش

الف) محافظه‌کاری حسابداری شرطی

طبق مفاهیم گزارشگری مالی ایران، محافظه‌کاری درجه‌ای از مراقبت تعریف می‌شود که در اعمال قضاوت برای برآورد در موقعیت ابهام مورد نیاز است به گونه‌ای که درآمدها یا دارایی‌ها بیشتر از واقع و هزینه‌ها یا بدهی‌ها کمتر از واقع ارائه نشوند. در این پژوهش برای اندازه‌گیری محافظه‌کاری از معیار CSCORE پیشنهاد شده توسط Khan & Watts, (2009) استفاده شده که کامل

شده مدل (1997) Basu, است. در این مدل برخلاف مدل باسو، CSCORE از سه متغیر اندازه شرکت، نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق مالکانه و سطح اهرم استفاده می شود.

مدل (۵)

$$X_{i,t} = \beta_{1t} + \beta_{2t}D_{it} + (\mu_{1t} + \mu_{2t}MKV_{i,t} + \mu_{3t}MB_{i,t} + \mu_{4t}LEV_{i,t}) * R_{i,t} \\ + (\lambda_{1t} + \lambda_{2t}MKV_{i,t} + \lambda_{3t}MB_{i,t} + \lambda_{4t}LEV_{i,t}) + D_{i,t}R_{i,t} \\ + (\delta_{1t}MKV_{i,t} + \delta_{2t}MB_{i,t} + \delta_{3t}LEV_{i,t} + \delta_{4t}D_{i,t}MKV_{i,t} + \delta_{5t}D_{i,t}MB_{i,t} \\ + \delta_{6t}D_{i,t}LEV_{i,t}) + \varepsilon_{it}$$

در مدل (۵) هر کدام از متغیرها به شرح زیر هستند:

X_{it} نسبت سود خالص به ارزش بازار حقوق صاحبان سهام (حاصل ضرب تعداد سهام در قیمت بازار هر سهم) برای شرکت i در زمان t می باشد، R_{it} بازده سالانه شرکت i در زمان t (بازده مثبت معیار اخبار خوب و بازده منفی معیار اخبار بد)، D_{it} متغیر مجازی که اگر بازده منفی باشد (خبر بد) برابر با یک و در غیر این صورت صفر (خبر خوب) برای شرکت i در زمان t است، $MKV_{i,t}$ اندازه شرکت i در زمان t است که بصورت لگاریتم طبیعی ارزش بازار حقوق صاحبان سهام در پایان هر سال محاسبه می شود. MB_{it} نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام در شرکت i در زمان t است و LEV_{it} سطح اهرم شرکت i در زمان t (مجموع بدهی ها تقسیم بر ارزش بازار حقوق صاحبان سهام) می باشد.

رابطه زیر با استفاده از رگرسیون سالانه برآورد شده و با توجه به ضرایب حاصل از مدل اول محافظه کاری شرطی را محاسبه می کنیم.

$$C - SCORE = \lambda_{1t} + \lambda_{2t}MKV_{i,t} + \lambda_{3t}MB_{i,t} + \lambda_{4t}LEV_{i,t} \quad \text{مدل (۶)}$$

ب) محافظه کاری حسابداری غیرشرطی

Ahmad and Dolman, (2007) برای اندازه گیری محافظه کاری غیرشرطی از نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار و ضرب آن در یک عدد (۱-) استفاده کرده اند. چون محافظه کاری در بیشتر اوقات، منجر به کمتر از واقع نشان دادن ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام نسبت به ارزش بازار می شود. شرکت هایی که از حسابداری محافظه کارانه استفاده می کنند، دارای نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار کمتری هستند. به عبارتی رابطه نسبت ارزش دفتری به ارزش بازار با محافظه کاری معکوس است که با ضرب آن در عدد (۱-) نسبت مستقیمی از محافظه کاری محاسبه می شود.

$$\frac{\text{ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام}}{\text{ارزش بازار حقوق صاحبان سهام}} * (-1) \quad \text{مدل (۷)}$$

ج) مسئولیت اجتماعی شرکت

در این پژوهش برای اندازه گیری مسئولیت اجتماعی شرکت الگوی Mishra et al, (2016) که دارای چهار بعد است که از تفاضل نقاط قوت از نقاط ضعف مربوط، نمره آن محاسبه می شود. شایان ذکر است که در صورت وجود هر نقطه ضعف یا قوت مربوط، عدد یک و در صورت نبود آنها، عدد صفر در نظر گرفته شده است. اطلاعات مربوط به بازخوانی یادداشت های پیوست و گزارش هیئت مدیره شرکت ها گردآوری و برای معرفی هر یک از ابعاد، با توجه به ماهیت افشاگری در ایران، از شاخص های مسئولیت اجتماعی و همچنین از گواهینامه های ISO9001 سیستم مدیریت کیفیت، ISO14001 مدیریت زیست محیطی و OHSAS 18001 و استاندارد ایمنی و بهداشت استفاده می شود. به عبارت دیگر، داشتن هر یک از این گواهینامه ها (که از طریق مطالعه گزارش های شرکت یا تارنمای رسمی آن به دست می آید) عدد ۱ را به خود در بخش مربوط اختصاص می دهد؛ بنابراین، تنها از الگوی ذکر شده استفاده نمی شود و معیارها مطابق با استاندارد ایران تعدیل شده است که به صورت رابطه (۳-۳) بیان می شود:

$$CSR = CSR-COM-S + CSR-EMP-S + CSR-ENV-S + CSR-PRO-S \quad \text{مدل (۸)}$$

که در این رابطه:

CSR: نمره مسئولیت اجتماعی شرکت

CSR-COM-S: نمره افشای مشارکت اجتماعی

CSR-EMP-S: نمره افشای روابط کارکنان؛
 CSR-ENV-S: نمره افشای محیط زیست
 CSR-PRO-S: نمره افشای ویژگی محصولات
 CSR-COM-S: نمره افشای مشارکت اجتماعی که از تفاضل نقاط قوت و نقاط ضعف
 CSR-EMP-S: نمره افشای روابط کارکنان از تفاضل نقاط قوت و نقاط ضعف
 CSR-ENV-S: نمره افشای محیط زیست از تفاضل نقاط قوت و نقاط ضعف
 CSR-PRO-S: نمره افشای ویژگی محصولات از تفاضل نقاط قوت و نقاط ضعف
 برای تخمین مدل از استاندارد مسئولیت اجتماعی شرکت استفاده شده است.
 انحراف معیار / (میانگین-مسئولیت اجتماعی شرکت) = مسئولیت اجتماعی شرکت

د. خوانایی گزارش‌های مالی

برای سنجش خوانایی گزارش‌های مالی در این پژوهش از شاخص فوگ استفاده می‌کنیم که تابعی از دو متغیر طول جمله (برحسب تعداد کلمات) و کلمات پیچیده (تعریف شده به صورت تعداد کلمات با سه یا چند بخش) می‌باشد و به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$0.4 * (\text{میانگین تعداد کلمات در هر جمله} + \text{تعداد کلمات پیچیده}) = \text{شاخص فوگ}$$

مراحل و نحوه تعیین سطح خوانایی گزارش‌های مالی در شاخص فوگ به این ترتیب است:

- انتخاب کردن یک نمونه یکصد کلمه‌ای از ابتدا، یک نمونه یکصد کلمه‌ای از وسط و یک نمونه یکصد کلمه‌ای از انتهای گزارش به صورت تصادفی،
- شمارش تعداد جملات در هریک از نمونه‌ها،
- مشخص کردن متوسط طول جملات به این شیوه تقسیم تعداد کلمات (یکصد کلمه) به تعداد جملات هر نمونه یکصد کلمه‌ای،
- شمارش تعداد کلمات سه هجایی و بیشتر از آن (کلمات پیچیده) در هر کدام از متون یکصد کلمه‌ای (کلمه‌ای که از هجا تشکیل شده باشد سه هجایی می‌گوییم و کلمه‌ای که بیش از سه هجا دارد، چند هجایی می‌گوییم)
- تعداد کلمات پیچیده را جمع می‌کنیم (سه هجایی و بیشتر) با تعداد متوسط کلمات در جملات و ضرب کردن آن در عدد ثابت ۰/۴
- محاسبه بند ۵ برای دو نمونه یکصد کلمه‌ای دیگر
- محاسبه میانگین نتایج هر سه نمونه از طریق جمع کردن و تقسیم به تعداد.

رابطه میان شاخص فوگ و خوانایی اینطور است که: اگر شاخص فوگ بیشتر از ۱۸ باشد، یعنی متن پیچیده است ۱۴-۱۸ به این منظور است که متن سخت است؛ ۱۲-۱۴ متن مناسب است؛ ۱۰-۱۲ متن قابل قبول و کمتر از ۱۰ باشد به این منظور است که متن ساده و آسان است

(Safari Graili, Rezaei & Nowrozi, 2017). از انحراف معیار برای تخمین مدل‌ها استفاده می‌شود.

ز. متغیرهای کنترلی

نحوه اندازه گیری بشرح جدول شماره ۳ می باشد:

آزمون	جدول (۳): متغیرهای کنترلی پژوهش	
	نام مختصر متغیرها	عملیاتی کردن متغیرها
۹.	CAP	مخارج سرمایه ای: نسبت دارایی‌های ثابت به مجموع دارایی‌ها.
	CFO	جریان نقدی عملیاتی: نسبت جریان نقدی عملیاتی به جمع دارایی‌ها.
	LEVERAGE	اهرم مالی: نسبت بدهی‌های بلندمدت به جمع کل دارایی‌ها.
	ROA	نرخ بازده دارایی شرکت: برابر است با سودخالص به مجموع دارایی.
	SGROW	درصد تغییر سالانه فروش: درصد رشد سالانه (سال جاری منهای سال قبل) در کل فروش.
	SIZE	اندازه شرکت: لگاریتم طبیعی جمع دارایی شرکت‌ها.

فرضیات و نتایج تحقیق

۹-۱. آمار توصیفی

نتایج آمار توصیفی در جدول شماره ۴ ارائه شده است:

جدول (۴): آمار توصیفی

نام متغیر	عنوان متغیر	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار
C-SCORE	محافظه‌کاری شرطی	۰/۰۶۶	۰/۰۷۷	۰/۱۱۲	-۰/۰۸۱	۰/۰۳۲
MTB	محافظه‌کاری غیر شرطی	-۰/۳۱۳	-۰/۲۴۰	۳/۴۵۷	-۲/۶۵۷	۰/۳۷۹
CSR	مسئولیت اجتماعی شرکت	۰/۴۶۷	۰/۴۶۰	۰/۸۵۶	۰/۱۱۸	۰/۲۰۳
FODING	خوانایی گزارش‌های مالی	۲۰/۷۳۰	۲۰/۶۱۷	۲۶/۲۵۶	۱۶/۹۰۵	۱/۵۱۷
CAP	مخارج سرمایه‌ای	۰/۲۵۱	۰/۲۱۲	۰/۸۲۵	۰/۰۰۶	۰/۱۷۴
CFO	جریان نقدی عملیاتی	۰/۱۱۶	۰/۱۰۰	۰/۵۷۱	-۰/۳۷۲	۰/۱۳۵
LEVERAGE	اهرم مالی	۰/۰۶۵	۰/۰۴۲	۰/۶۳۰	۱/۵۹۰	۰/۰۶۶
ROA	نرخ بازده دارایی شرکت	۰/۱۲۴	۰/۰۹۹	۰/۶۸۱	-۰/۵۸۱	۰/۱۵۳
SGROW	درصد تغییر سالانه فروش	۰/۳۰۲	۰/۲۳۰	۶/۵۹۴	-۱/۰۰۰	۰/۴۸۵
SIZE	اندازه شرکت	۱۴/۳۶۴	۱۴/۱۸۲	۲۰/۷۶۹	۱۰/۳۵۲	۱/۵۶۵

در این بخش ابتدا شاخص مرکزی (میانگین) متغیرها ذکر شده است که نشان دهنده متوسط اعداد به‌دست‌آمده برای هر کدام از متغیرها است. به عنوان مثال میانگین محافظه‌کاری شرطی ۰/۰۶۶ و میانگین محافظه‌کاری غیرشرطی ۰/۳۱۳- است، که به معنای این است که واحد تجاری به طور متوسط ۰/۰۶۶ درصد اقدام به محافظه‌کاری شرطی می‌کند و ۰/۳۱۳ اقدام به محافظه‌کاری غیرشرطی می‌کند و متوسط مسئولیت اجتماعی شرکت ۰/۴۷ نشان‌دهنده این است که شرکت‌های مذکور موارد ذکر شده در چک لیست را افشا کرده‌اند و متوسط خوانایی گزارش‌های مالی ۲۰/۷ به معنای این است که گزارشات در دسته پیچیده قرار دارند و میانگین متغیرهای کنترلی برای دوره‌های مشابه در پژوهش‌های دیگر همخوانی دارد و اعداد مورد نظر مطابقت دارند. یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی میانه است، که در وسط یک سری داده قرار می‌گیرد که از ۵۰ درصد داده‌ها پایین‌تر و از ۵۰ درصد داده‌ها بالاتر است به عبارتی نقطه اعتدال برای داده است. به عنوان مثال میانه محافظه‌کاری شرطی ۰/۰۷۷ است به معنای این است که این داده جامعه آماری را به دو قسمت مساوی تقسیم می‌کنند و یکی از مهم‌ترین شاخص پراکندگی انحراف معیار است که نشان‌دهنده میزان پراکندگی داده می‌باشد. میزان پراکندگی با توجه حداقل و حداکثر میزان به دست آمده برای هر متغیر قابل تفسیر می‌باشد.

۹-۲. نتایج فرضیه‌ها

۹-۲-۱. نتیجه آزمون فرضیه اول

در پژوهش حاضر که داده‌های چندین شرکت در یک بازه زمانی گردآوری شده است، داده‌ها هم در بعد زمان و هم در بعد واحدهای تجاری تغییر می‌کنند. در چنین حالتی، از داده‌های ترکیبی استفاده می‌شود؛ پس از گردآوری داده‌ها و رفتار مناسب با مشاهدات پرت، لازم است رویکردهای اثرات مشترک، اثرات ثابت و تصادفی مورد مقایسه قرار گیرند و بهترین رویکرد انتخاب شود.

با توجه به سطح معناداری آزمون چاو و هاسمن در فرضیه اول که در هر دو کمتر از ۵٪ است، می‌توان نتیجه گرفت بهترین رویکرد جهت برازش مدل، الگوی اثرات ثابت است. پس از شناسایی وجود ناهمسانی واریانس در باقیمانده‌های مدل، جهت رفع مشکل به شرکت‌ها با استفاده از دستور gls وزن داده شد.

در فرضیه اول بررسی می‌گردد که آیا بین مسئولیت اجتماعی شرکت با محافظه‌کاری حسابداری شرطی رابطه معنادار وجود دارد؟

جدول (۵): خلاصه نتایج تخمین فرضیه اول

$C - score = \beta_0 + \beta_1 CSR + \beta_2 CAP + \beta_3 CFO + \beta_4 LEV + \beta_5 ROA + \beta_6 SGROW + \beta_7 SIZE + \varepsilon_{it}$					
آماره چاو	۹/۸۲۲	سطح معناداری	۰/۰۰۰		
آماره هاسمن	۴۸/۱۰۵	سطح معناداری	۰/۰۰۰		
نام متغیر	نماد	ضرایب	آماره t	سطح	VIF
مسئولیت اجتماعی شرکت	CSR	-۰/۰۰۴۷	-۶۷/۵۷۸	۰/۰۰۰	۲/۰۸۷
مخارج سرمایه‌ای	CAP	-۰/۰۰۵	-۱/۹۹۷	۰/۰۴۶۱	۱/۱۴۵
جریان نقدی عملیاتی	CFO	-۰/۰۰۱	-۰/۶۳۷	۰/۵۲۴	۱/۰۹۹
اهرم مالی	LEVERAGE	۰/۰۰۰	۰/۱۴۳	۰/۸۸۶	۱/۰۱۵
نرخ بازده دارایی‌های شرکت	ROA	۰/۰۰۸	۳/۰۹۳	۰/۰۰۲	۱/۳۷۷
درصد تغییر سالانه فروش	SGROW	-۶/۷۴	-۰/۱۳۲	۰/۸۹۵	۱/۱۷۱
اندازه شرکت	SIZE	۰/۰۰۳	۳/۴۴۷	۰/۰۰۰	۲/۰۵۹
عرض از مبدا	C	۰/۱۰۳	۸/۶۲۷	۰/۰۰۰	---
فرایند خود توضیح	(AR1)	۰/۳۹۵	۱۷/۶۵۵	۰/۰۰۰	۱/۰۵۹
آماره F	۸۲/۱۵	سطح معناداری	۰/۰۰۰		
ضریب تعیین	۰/۹۱۶				
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۹۰۵				
آماره دوربین واتسون	۱/۹۶۷				

در جدول نتایج فوق مقدار آماره F، ۸۲/۱۵ و سطح معناداری آن برابر ۰/۰۰۰ است که به معنای معنی‌دار بودن و قابل اتکا بودن کل مدل رگرسیون است و با توجه به اینکه مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۹۰۵ است می‌توان بیان کرد که در دوره پژوهش تقریباً ۹۰ درصد از متغیر محافظه‌کاری شرطی به وسیله متغیرهای توضیحی مدل، قابل تبیین است و در این پژوهش برای آزمون خودهمبستگی (همبسته نبودن باقیمانده مرتبه اول) از دوربین واتسون (D-W) استفاده شده و با ورود جمله $AR(1)$ به مدل دوربین واتسون به عدد ۱/۹ رسیده این نشان دهنده رفع مشکل خود همبستگی است بوده و مابین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد در نتیجه باقیمانده‌ها مستقل از هم می‌باشند.

با توجه به سطح معناداری متغیر مستقل که برابر با ۰/۰۰۰ می‌توان نتیجه گرفت که بین محافظه‌کاری شرطی و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه وجود دارد. بنابراین این فرضیه تایید می‌شود. بعد از تایید فرضیه باید نوع و شدت رابطه بررسی شود با توجه به ضریب آن -۰/۰۰۴۷ می‌توان بیان کرد که رابطه معکوس بین این دو متغیر وجود دارد و با افزایش یک واحد مسئولیت اجتماعی شرکت محافظه‌کاری شرطی -۰/۰۰۴۷ کاهش می‌یابد و بالعکس. درنهایت در این پژوهش عامل تورم واریانس (VIF) بکار برده-ایم؛ این شاخص بیان می‌کند که چه مقدار از تغییرات مربوط به ضرایب بابت هم‌خطی افزایش پیدا کرده و چون تورم واریانس متغیرها کمتر از ۱۰ می‌باشد به معنای عدم هم‌خطی است و ارتباط خطی میان متغیرها اثر نامطلوبی بر نتایج تخمین ندارد.

۹-۲-۲. نتیجه آزمون فرضیه دوم

با توجه به سطح معناداری آزمون چاو و هاسمن که در هر دو کمتر از ۰/۰۵ است، می‌توان نتیجه گرفت بهترین رویکرد جهت برازش مدل، الگوی اثرات ثابت است. پس از شناسایی وجود ناهمسانی واریانس در باقیمانده‌های مدل، جهت رفع مشکل به شرکت‌ها با استفاده از دستور gls وزن داده شد.

در فرضیه دوم اثر تعدیل‌گری متغیر خوانایی گزارش‌های مالی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت با محافظه‌کاری حسابداری شرطی بررسی می‌گردد.

جدول (۶): خلاصه نتایج فرضیه دوم

$C - score = \beta_0 + \beta_1 CSR + \beta_2 FOGIND + \beta_3 CSR * FOGIND + \beta_4 CAP + \beta_5 CFO + \beta_6 LEV + \beta_7 ROA + \beta_8 SGROW + \beta_9 SIZE + \varepsilon_{it}$					
---	--	--	--	--	--

آماره چاو	۱۰/۲۶۶	سطح معناداری	۰/۰۰۰	
آماره هاسمن	۵۱/۹۲۹	سطح معناداری	۰/۰۰۰	
نام متغیر	نماد	ضرایب	آماره t	سطح
مسئولیت اجتماعی شرکت	Csr	۰/۰۱۲	۶/۸۸۹	۰/۰۰۰
خوانایی گزارش های مالی	FOGIND	۰/۱۶۶	۹/۸۷۹	۰/۰۰۰
مسئولیت اجتماعی شرکت* خوانایی گزارش های مالی	CSR* FOGIND	-۰/۰۰۵	-۹/۶۹۵	۰/۰۰۰
مخارج سرمایه ای	CAP	-۰/۰۰۳	-۱/۱۲۱	۰/۲۶۳
جریان نقدی عملیاتی	CFO	-۰/۰۰۴	-۱/۸۰۲	۰/۰۷۲
اهرم مالی	LEVERAGE	-۰/۰۰۲	-۰/۴۷۲	۰/۶۳۶
نرخ بازده دارایی های شرکت	ROA	۰/۰۱۱	۴/۴۰۸	۰/۰۰۰
درصد تغییر سالانه فروش	SGROW	-۵/۳۷	-۰/۰۱۰	۰/۹۹۲
اندازه شرکت	SIZE	-۰/۰۰۰	-۰/۱۹۷	۰/۸۴۴
عرض از مبدا	C	-۰/۳۶۱	-۷/۳۹۲	۰/۰۰۰
فرایند خود توضیح	(AR1)	۰/۳۷۰	۱۶/۴۷۸	۰/۰۰۰
آماره F	۹۴/۶۰۰	سطح معناداری	۰/۰۰۰	
ضریب تعیین	۰/۹۲۷			
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۹۱۷			
آماره دوربین واتسون	۱/۹۲۳			

در جدول نتایج فوق مقدار آماره F، ۹۴/۶۰۰ و سطح معناداری آن برابر ۰/۰۰۰ است که به معنای معنی دار بودن و قابل اتکا بودن کل مدل رگرسیون است و در این پژوهش برای آزمون خودهمبستگی (همبسته نبودن باقیمانده مرتبه اول) از دوربین واتسون (D-W) استفاده شده است و با ورود جمله (AR(1) به مدل دوربین واتسون به عدد ۱/۹ رسیده این نشان دهنده رفع مشکل خودهمبستگی است بوده و مابین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد در نتیجه باقیمانده ها مستقل از هم می باشند. با توجه به اینکه مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۹۱۷ است می توان بیان کرد که در دوره پژوهش تقریباً ۹۲ درصد از متغیر محافظه کاری شرطی به وسیله متغیرهای توضیحی مدل، قابل تبیین است. سطح معناداری مسئولیت اجتماعی شرکت و خوانایی گزارش های مالی به ترتیب ۰/۰۰۰ و ضریب آن -۰/۰۰۵- که با توجه به رابطه منفی در فرضیه اول می توان بیان کرد که وجود خوانایی گزارش های مالی رابطه منفی بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه کاری شرطی رو تشدید می کند. در نهایت در این پژوهش عامل تورم واریانس (VIF) را بکار برده ایم این شاخص بیان می کند که چه مقدار از تغییرات مربوط به ضرایب بابت هم خطی افزایش پیدا کرده است و چون تورم واریانس متغیرها کمتر از ۱۰ است به معنای عدم وجود هم خطی است و ارتباط خطی میان متغیرها اثر نامطلوبی بر نتایج تخمین ندارد.

۹-۲-۳. نتیجه آزمون فرضیه سوم

با توجه به سطح معناداری آزمون چاو و هاسمن که در هر دو کمتر از ۵٪ است، می توان نتیجه گرفت بهترین رویکرد جهت برازش مدل، الگوی اثرات ثابت است. پس از شناسایی وجود ناهمسانی واریانس در باقیمانده های مدل، جهت رفع مشکل به شرکت ها با استفاده از دستور gls وزن داده شد.

در فرضیه اول بررسی می گردد که آیا بین مسئولیت اجتماعی شرکت با محافظه کاری حسابداری غیرشرطی رابطه معنادار وجود

دارد.

جدول (۷): خلاصه نتایج فرضیه سوم

$MTB = \beta_0 + \beta_1 CSR + \beta_2 CAP + \beta_3 CFO + \beta_4 LEV + \beta_5 ROA + \beta_6 SGROW + \beta_7 SIZE + \varepsilon_{it}$				
آماره چاو	۴/۰۰۶	سطح معناداری	۰/۰۰۰	
آماره هاسمن	۵۷/۲۹۳	سطح معناداری	۰/۰۰۰	
نام متغیر	نماد	ضرایب	آماره t	سطح
مسئولیت اجتماعی شرکت	Csr	۰/۰۰۲۸	۲/۵۹۶	۰/۰۰۹
مخارج سرمایه ای	CAP	-۰/۳۲۶	-۷/۲۷۷	۰/۰۰۰

۱/۰۷۶	۰/۰۰۰	۳/۹۵۸	۰/۱۴۶	CFO	جریان نقدی عملیاتی
۱/۰۳۴	۰/۲۳۹	-۱/۱۷۷	-۰/۱۲۰	LEVERAGE	اهرم مالی
۱/۳۸۴	۰/۰۰۰	-۵/۴۶۳	-۰/۲۳۷	ROA	نرخ بازده دارایی‌های شرکت
۱/۲۵۹	۰/۰۰۰	۴/۶۴۴	۰/۰۴۶	SGROW	درصد تغییر سالانه فروش
۲/۰۷۶	۰/۰۰۰	۴/۰۴۸	۰/۰۴۳	SIZE	اندازه شرکت
---	۰/۰۰۰	-۵/۷۷۹	-۰/۸۳۶	C	عرض از مبدا
۱/۲۱۱	۰/۰۰۰	۹/۹۲۵	۰/۲۲۴	(AR1)	فرایند خودتوضیح
سطح معناداری				۶/۸۰۲ F	آماره
ضریب تعیین				۰/۴۷۳	
ضریب تعیین تعدیل شده				۰/۴۰۴	
آماره دوربین واتسون				۱/۵۸۲	

در جدول نتایج فوق مقدار آماره F ، ۶/۸۰۲ و سطح معناداری آن برابر ۰/۰۰۰ است که به معنای معنی‌دار بودن و قابل‌اتکا بودن کل مدل رگرسیون است و در این پژوهش برای آزمون خودهمبستگی (همبسته نبودن باقیمانده مرتبه اول) از دوربین واتسون (D-W) استفاده شده است و با ورود جمله‌ی $AR(1)$ به مدل دوربین واتسون به عدد ۱/۶ رسیده این نشان دهنده رفع مشکل خودهمبستگی است بوده و مابین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد در نتیجه باقیمانده‌ها مستقل از هم می‌باشند و با توجه به اینکه مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۴۰۴ است می‌توان بیان کرد که در دوره پژوهش تقریباً ۴۰ درصد از متغیر محافظه‌کاری غیرشرطی به وسیله متغیرهای توضیحی مدل، قابل تبیین است. با توجه به سطح معناداری متغیر مستقل که برابر با ۰/۰۰۹ می‌توان نتیجه گرفت که بین محافظه‌کاری غیرشرطی و مسئولیت اجتماعی شرکت رابطه وجود دارد. بنابراین این فرضیه تایید می‌شود. بعد از تایید فرضیه باید نوع و شدت رابطه بررسی شود با توجه به ضریب آن ۰/۰۲۸ می‌توان بیان کرد که رابطه مستقیم بین این دو متغیر وجود دارد و با افزایش یک واحد مسئولیت اجتماعی شرکت ۰/۰۲۸ محافظه‌کاری شرطی افزایش می‌یابد و بالعکس. درنهایت در این پژوهش عامل تورم واریانس (VIF) بکار برده‌ایم این شاخص بیان می‌کند که چه مقدار از تغییرات مربوط به ضرایب بابت هم‌خطی افزایش پیدا کرده است و چون تورم واریانس متغیرها کمتر از ۱۰ است به معنای عدم وجود هم‌خطی است و ارتباط خطی میان متغیرها اثر نامطلوبی بر نتایج تخمین ندارد.

۴-۲-۹. نتیجه آزمون فرضیه چهارم

با توجه به سطح معناداری آزمون چاو و هاسمن که در هر دو کمتر از ۵٪ است، می‌توان نتیجه گرفت بهترین رویکرد جهت برازش مدل، الگوی اثرات ثابت است. پس از شناسایی وجود ناهمسانی واریانس در باقیمانده‌های مدل، جهت رفع مشکل به شرکت‌ها با استفاده از دستور gls وزن داده شد. در فرضیه چهارم اثر تعدیل‌گری متغیر خوانایی گزارش‌های مالی بر رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت با محافظه‌کاری حسابداری غیرشرطی بررسی می‌گردد.

جدول (۸): خلاصه نتایج فرضیه چهارم

$MTB = \beta_0 + \beta_1 CSR + \beta_2 FOGIND + \beta_3 CSR * FOGIND + \beta_4 CAP + \beta_5 CFO + \beta_6 LEV + \beta_7 ROA + \beta_8 SGROW + \beta_9 SIZE + \varepsilon_{it}$					
۰/۰۰۰	سطح معناداری	۳/۷۷۸	آماره چاو		
۰/۰۰۰	سطح معناداری	۵۷/۹۷۶	آماره هاسمن		
نام متغیر	نماد	ضرایب	آماره t	سطح	VIF
مسئولیت اجتماعی شرکت	Csr	۰/۰۹۹۱	۳/۲۹۳	۰/۰۰۱	۱/۵۹۵
خوانایی گزارش‌های مالی	FOGIND	۰/۰۹۷۴	۳/۲۳۲	۰/۰۰۱	۶/۲۱۲
مسئولیت اجتماعی شرکت * خوانایی گزارش‌های مالی	CSR* FOGIND	-۰/۰۳۱	-۳/۱۹۴	۰/۰۰۱	۲/۲۲۸
مخارج سرمایه‌ای	CAP	-۰/۳۳۷	-۷/۳۸۰	۰/۰۰۰	۱/۱۰۷
جریان نقدی عملیاتی	CFO	۰/۱۳۲	۳/۴۶۷	۰/۰۰۰	۱/۰۹۸
اهرم مالی	LEVERAGE	-۰/۱۳۹	-۱/۳۴۵	۰/۱۷۸	۱/۰۳۴
نرخ بازده دارایی‌های شرکت	ROA	-۰/۲۲۸	-۵/۰۴۲	۰/۰۰۰	۱/۴۶۱

۱/۲۵۷	۰/۰۰۰	۴/۸۴۵	۰/۰۴۷	SGROW	درصد تغییر سالانه فروش
۲/۷۷۳	۰/۰۴۰	۲/۰۴۷	۰/۰۲۵	SIZE	اندازه شرکت
---	۰/۰۰۰	-۴/۱۹۱	-۳/۵۴۴	C	عرض از مبدا
۱/۲۱۴	۰/۰۰۰	۹/۵۲۵	۰/۲۱۴	(AR1)	فرایند خودتوضیح
۰/۰۰۰				سطح معناداری	آماره F ۶۶۶۷
					ضریب تعیین ۰/۴۷۳
					ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۴۰۲
					آماره دوربین واتسون ۱/۵۷۰

در جدول نتایج فوق مقدار آماره F، ۶/۶۶۸ و سطح معناداری آن برابر ۰/۰۰۰ است که به معنای معنی دار بودن و قابل اتکا بودن کل مدل رگرسیون است و در این پژوهش برای آزمون خودهمبستگی (همبسته نبودن باقیمانده مرتبه اول) از دوربین واتسون (D-W) استفاده شده است و با ورود جمله ی $AR(1)$ به مدل دوربین واتسون به عدد ۱/۶ رسیده این نشان دهنده رفع مشکل خودهمبستگی است بوده و مابین ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد در نتیجه باقیمانده ها مستقل از هم می باشند. با توجه به اینکه مقدار ضریب تعیین تعدیل شده برابر با ۰/۴۰۲ است می توان بیان کرد که در دوره پژوهش تقریباً ۴۰ درصد از متغیر محافظه کاری غیرشرطی به وسیله متغیرهای توضیحی مدل، قابل تبیین است. سطح معناداری مسئولیت اجتماعی شرکت و خوانایی گزارش های مالی به ترتیب ۰/۰۰۱ و ضریب آن ۰/۰۳۱- که با توجه به رابطه مثبت در فرضیه اول می توان بیان کرد وجود خوانایی گزارش های مالی رابطه مثبت بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه کاری شرطی رو تضعیف می کند. درنهایت در این پژوهش عامل تورم واریانس (VIF) بکار برده ایم. این شاخص بیان می کند که چه مقدار از تغییرات مربوط به ضرایب بابت هم خطی افزایش پیدا کرده است و چون تورم واریانس متغیرها کمتر از ۱۰ است به معنای عدم هم خطی است و ارتباط خطی میان متغیرها اثر نامطلوبی بر نتایج تخمین ندارد.

۱۰. نتیجه گیری

در فرضیه اول تاثیر مسئولیت اجتماعی شرکت بر محافظه کاری شرطی بررسی شده است و نتایج بدست آمده نشان داد که ارتباط معکوس و معناداری بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه کاری شرطی وجود دارد. گرایش به مسئولیت اجتماعی و محافظه کاری همیشه برای شرکت مفید نیست؛ مسئولیت اجتماعی را می توان اقدام مدیریتی غیربهره‌بر برای اهداف شغلی و منافع شخصی مرتبط و سرپوش گذاشتن بر رفتارهای نادرست شرکت ها دانست. بنابراین، یک شرکت متمرکز بر ذینفعان، همانطور که با اراده خود به فعالیت های مسئولیت اجتماعی می پردازد، می تواند با اراده خود عمل کند و فعالیت های مسئولیت اجتماعی را در جهت پوشش رفتارهای فرصت طلبانه استفاده کند و با عدم بکارگیری محافظه کاری در گزارشات مالی در جهت پیشرفت مقام و اعتبار شغلی خود استفاده کند. نتایج این پژوهش با پژوهش خارجی (Anagnostopoulou et al, 2021) و (Nemati et al, 2016) همخوانی دارد.

در فرضیه دوم تاثیر خوانایی گزارش های مالی بر رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه کاری شرطی مورد آزمون قرار گرفت. نتایج تشدید رابطه منفی و معنادار مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه کاری شرطی با اطمینان ۹۵ درصد را نشان داد. با وقوع رسوایی های مالی، اعتماد ذینفعان نسبت به صورت های مالی از بین رفت و اعتباردهندگان و سهام داران علاوه بر ابعاد مالی، به تعهدات واحدهای تجاری در زمینه مسئولیت اجتماعی و افشای آن در بازار سرمایه و میزان محافظه کاری توجه بیشتری داشتند. از طرفی دیگر، در واقع هنگامی که شخص استفاده کننده متنی از گزارشات یک شرکت را مطالعه می کند، حسی درمورد پیچیدگی یا سادگی متن در خواننده ایجاد شود و در فهم مطالب تاثیر می گذارد، همان سطح خوانایی متن است. می توان اینگونه استدلال کرد در مواقعی که مدیریت نمی خواهد هزینه های ناشی از محافظه کاری حسابداری را بپذیرد، انتظار می رود که فعالیت های مسئولیت اجتماعی به عنوان یک پوشش عمل کند در این صورت این فعالیت ها نشان دهنده انتخابی است که توسط مدیریت برای پنهان کردن فقدان اساسی گزارش محافظه کارانه صورت گرفته است. نتایج با تحقیقات (Kian, Faqih, Amiri, 2019) و (Jiba, Saadi, Boubaker & Ding, 2021) همخوانی دارد.

در فرضیه سوم، رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه کاری غیرشرطی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج بدست آمده به ارتباط مستقیم و معناداری بین مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه کاری غیرشرطی دلالت دارد. می توان گفت، طبق نظریه

دینفعان شرکت‌هایی که از طریق فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی به حفظ روابط خود با دینفعان می‌پردازند؛ اقدامات محافظه‌کاری را در جهت منافع و رضایت دینفعان افزایش می‌دهند. محافظه‌کاری غیرشرطی ناشی از رعایت استانداردها و مقررات حسابداری است و لذا باعث حمایت از حقوق دینفعان و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی و از طرف دیگر باعث افزایش قابلیت‌اتکای اطلاعات حسابداری می‌شود. سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران باید توجه کنند که با اعمال میزان بیشتر محافظه‌کاری غیرشرطی هزینه سرمایه کمتر و منجر به ارزش بیشتر حقوق صاحبان سهام می‌شود.

نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش خارجی (Gao et al, (2023 و Rezaei, (2017 و Guo et al (2020) همخوانی دارد.

در فرضیه چهارم، تاثیر خوانایی گزارش‌های مالی بر رابطه مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری غیرشرطی بررسی شد و نتایج نشان داد که خوانایی گزارش‌های مالی، رابطه مثبت مسئولیت اجتماعی و محافظه‌کاری غیرشرطی را با اطمینان ۹۵ درصد تضعیف می‌کند. بنابراین، فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی که به روابط دینفعان می‌پردازد ممکن است از خطر نزولی سهام‌داران که ناشی از گمراه کردن از طریق اطلاعات و گزارشات حسابداری با اعمال محافظه‌کاری در گزارشگری مالی را کاهش می‌دهد. پیچیده بودن و غیرخوانا بودن گزارشات منجر به گمراهی استفاده‌کنندگان و سهام‌داران شرکت می‌شود؛ زیرا محافظه‌کاری در انتخاب و کاربرد اصول و رویه‌های حسابداری نقش مهمی دارد و درک درستی از گزارشات محافظه‌کاری با گزارشات پیچیده از بین می‌رود و این رابطه را تضعیف می‌کند.

جمع‌بندی کلی از نتایج تحقیق این است که، مسئولیت اجتماعی شرکت بر محافظه‌کاری (شرطی / غیرشرطی) تاثیر معنادار دارد و بسته به نوع ارتباط، مدیریت سازمان را در جهت استفاده از میزان و شدت محافظه‌کاری تاثیر تاثیر قرار می‌دهد. همچنین خوانایی گزارش‌های مالی این ارتباط را تحت تاثیر قرار می‌دهد، به نحوی که مدیران ممکن است برای پنهان کردن محافظه‌کاری به سمت استفاده از پیچیدگی گزارشات مالی بروند.

۱۱. پیشنهادات

پیشنهادهای زیر با توجه به نتایج پژوهش مطرح می‌گردد:

- باتوجه به اینکه افزایش میزان و سطح مسئولیت اجتماعی شرکت می‌تواند تاثیر زیادی بر تصمیم سرمایه‌گذاران داشته باشد، ارائه اطلاعات کامل و شفاف از طرف مدیریت در زمینه مسئولیت اجتماعی شرکت و محافظه‌کاری حسابداری می‌تواند تاثیر بسزایی داشته باشد.
- شرکت‌ها می‌توانند برای بهبود روند عملکرد شرکت به برگزاری دوره‌هایی برای مدیران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران با هدف آموزش اخلاق و تقویت نگرش نسبت به مسئولیت اجتماعی در مدیران شرکت‌ها اقدام کنند.
- با به‌کارگیری بیشتر مسئولیت اجتماعی در شرکت‌ها، محافظه‌کاری در شرکت‌ها را کنترل نموده و آن را در جهت بهبود عملکرد شرکت‌ها جهت‌دهی نمایند.
- به سهام‌داران و اعتباردهندگان پیشنهاد می‌شود که برای سرمایه‌گذاری، شرکت‌هایی را انتخاب کنند که نقاط قوت مسئولیت اجتماعی که شامل مشارکت اجتماعی، روابط کارکنان، حفظ محیط زیست و ویژگی محصولات است؛ را رعایت کرده باشند و شرکت‌هایی را برای سرمایه‌گذاری انتخاب کنند که گزارشات آنها بدون تحریف و قابل درک و فهم باشند. همچنین به سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌گردد توجه کافی در خصوص محافظه‌کاری حسابداری داشته باشند و در تصمیمات خود دقت نمایند.

بسترسازی جهت افشای ابعاد مسئولیت اجتماعی شرکت با حمایت و مشارکت مدیریت ارشد شرکت‌ها و سهام‌داران و آموزش و فرهنگ‌سازی ابعاد مسئولیت اجتماعی در ایران و انگیزه و مشوق لازم در جهت تدوین الزامات و مقررات توسط نهادهای مرتبط در حوزه گزارشگری شرکت‌ها از جمله سازمان بورس اوراق بهادار تهران با همکاری نهادهای مرتبط برای پاسخگویی به انتظارات جامعه انجام شود. کنترل و نظارت از اجرای صحیح قوانین مربوط به افشای ابعاد مسئولیت اجتماعی و شرکت‌ها مستلزم به انتشار گزارش‌های سالانه در این خصوص باشند و پیشنهاد می‌شود راهکارهای ضمانتی توسط شرکت‌ها برای انتشار چنین گزارش‌هایی از سوی سازمان بورس اوراق بهادار بررسی شود.

منابع

- برزگر، قدرت‌الله؛ کریمی، فاطمه و ملکیان، اسفندیار (۱۳۹۹). رابطه بین مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و خوانایی صورت‌های مالی " دانشگاه مازندران دانشکده علوم اقتصادی واداری شهرپور.
- حیدرپور، رضا (۱۳۹۶). تأثیر محدودیت و درماندگی مالی بر مسئولیت اجتماعی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری موسسه آموزش عالی پرندک (غیرانتفاعی).
- رضایی، مالک (۱۳۹۷). تأثیر مالکیت دولتی بر ارتباط بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و محافظه‌کاری در حسابداری کنفرانس ملی اندیشه‌های نوین و خلاق در مدیریت، حسابداری، مطالعات حقوقی و اجتماعی.
- حاجی‌علیزاده، سحر؛ خواجه‌حسینی میترا و امیری، علی (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین تئوری ذینفعان، مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها و عملکرد مالی فصلنامه علمی تخصصی رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری شماره ۵۰.
- صفری گرایلی، مهدی؛ رضایی، یاسر و نوروزی، محمد (۱۳۹۶). مدیریت سود و خوانایی گزارشگری مالی: آزمون تجربی رویکرد فرصت طلبانه. دانش حسابرسی شماره ۶۹.
- کیان، علیرضا؛ فقیه، محسن و امیری، مژگان (۱۳۹۹). ارتباط بین محافظه‌کاری حسابداری و خوانایی گزارش‌های مالی در شرکت‌های دولتی دو فصلنامه علمی حسابداری دولتی شماره ۱۳.
- نعمتی، کریم، نظام‌پر، عشرت و سالاری، حجت (۱۳۹۶). تأثیر سیاست مسئولیت اجتماعی دولت و شرکت بر محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران.

References

- Ahmed, A., Duellman, S. (2007). Accounting conservatism and board of director characteristics: An empirical Analysis. *Journal of Accounting and Economics*, 43, 411-437.
- Amin-Chaudhry, A. (2016). Corporate social responsibility—from a mere concept to an expected business practice. *Social Responsibility Journal*, 12(1), 190-207.
- Anagnostopoulou, S. C., Tsekrekos, A. E., & Voulgaris, G. (2021). *Accounting conservatism and corporate social responsibility*. The British Accounting Review, 53(4), 100942.
- Ball, R. (2006). International Financial Reporting Standards (IFRS): Pros and Cons for Investors. *Accounting and Business Research*, 36, 5-27.
- Barzegar, Qadrat-Allah; Karimi, Fatemeh & Malekian, Esfandiar, (2019). "The relationship between corporate social responsibility and the readability of financial statements" Mazandaran University, Faculty of Economic Sciences, Wadari Shahrivar. (Persian)
- Barnia, A., Rubin, A. (2010). Corporate social responsibility as a conflict between stakeholders. *Journal of Business Ethics*, 97(1), 71-86.
- Beaver, William H., and Stephen G. Ryan. (2005). Conditional and unconditional conservatism: Concepts and modeling. *Review of Accounting Studies* 10: 269–309.
- Bhandari, A., Javakhadze, D. (2017). Corporate social responsibility and capital allocation efficiency. *Journal of Corporate Finance*, 43, 354-377.
- Biddle, G. C., Ma, M. L., Song, F. M. (2022). "Accounting conservatism and bankruptcy risk". *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 37(2), 295-323.
- Desai, V. M. (2018). "Collaborative stakeholder engagement: An integration between theories of organizational legitimacy and learning". *Academy of Management Journal*, 61(1), 220–244.
- Gao, H., Huang, J., Zhang, T. (2023). "Employee firing costs and accounting conservatism: Evidence from wrongful discharge laws". *Journal of Business Finance & Accounting*, 50(9-10), 1612-1632.
- Guo, J., Huang, P., Zhang, Y. (2020). Accounting conservatism and corporate social responsibility. *Advances in accounting*, 51, 100501.
- Haider, I., Singh, H., & Sultana, N. (2021). Managerial ability and accounting conservatism. *Journal of Contemporary Accounting and Economics*, 17(1), 100242.
- Haji Alizadeh, Sahar., Khaja-Hosni Mitra and Amiri, Ali, (2019). "Investigating the relationship between stakeholder theory, corporate social responsibility and financial performance", *specialized scientific quarterly journal of new research approaches in management and accounting*, number 50. [Persian].

- Haiderpour, Reza, (2016). The effect of financial constraints and helplessness on the social responsibility of the Ministries of Science, *Research and Technology of Parandak Institute of Higher Education*. (non-profit). [Persian].
- Jensen, M. C., Meckling, W. H. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure, 3 J. FIN. ECON. 305.
- Jensen, M. C., Meckling, W. H. (2019). Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. In *Corporate governance*. (77-132). Gower.
- Jones, C. I. (1995). R & D-based models of economic growth. *Journal of political Economy*, 103(4), 759-784.
- Kian, Alireza; Faqih, Mohsen and Amiri, Mozhgan, (2019) The relationship between accounting conservatism and the readability of financial reports in state-owned companies. *State Accounting Scientific Quarterly* No. 13. [Persian].
- Kim, E.H. (1978) A Mean-Variance Theory of Optimal Capital Structure and Corporate Debt Capacity. *The Journal of Finance*, 33, 45-63.
- Kim, Y., Li, H., Li, S., (2014). *Corporate social responsibility and stock price crash risk*. J. Bank. Financ. 43, 1-13.
- Khan, M., & Watts, R. L. (2009). Estimation and empirical properties of a firm-year measure of accounting conservatism. *Journal of accounting and Economics*, 48(2-3), 132-150.
- Lafond, R., & Watts, R. L. (2008). The Information Role of Conservatism. *The Accounting Review*, 83(2), 447-478.
- Lo, K., Ramos, F., & Rogo, R. (2017). Earnings management and annual report readability. *Journal of accounting and Economics*, 63(1), 1-25.
- McWilliams, A., & Siegel, D. S. (2011). Creating and capturing value: Strategic corporate social responsibility, resource-based theory, and sustainable competitive advantage. *Journal of management*, 37(5), 1480-1495.
- Meckling, W. H. (1976). Values and the Choice of the Model of the Individual in the Social Sciences. *Swiss Journal of Economics and Statistics*. (SJES), 112(IV), 545-560.
- Mckinley, A. (2008). the drivers and performance of corporate environmental and social responsibility in the canadian mining industry master thesis geography department and center for environment university of Toronto.
- Mishra, S., Modi, S. B. (2016). Corporate social responsibility and shareholder wealth: The role of marketing capability. *Journal of Marketing*, 80(1), 26-46.
- Nemati, Karim, Nizampar, Ishrat and Salari, Hojjat, (2016). The effect of government and corporate social responsibility policy on accounting conservatism in companies admitted to the Tehran Stock Exchange. [Persian].
- Pitehnoi, Yaser and Safri-Greely, Mehdi, (2017) Legibility of financial reporting and the possibility of fraudulent financial reporting. *Financial Accounting Research*. No. 37. (Persian)
- Rezaei, Malik, (2017) The effect of government ownership on the relationship between social responsibility and conservatism in accounting. National conference of new and creative ideas in management, accounting, legal and social studies. [Persian].
- Rjiba, H., Saadi, S., Boubaker, S., & Ding, X. S. (2021). Annual report readability and the cost of equity capital. *Journal of Corporate Finance*, 67, 101902.
- Saeidi, S. P., Sofian, S., Saeidi, P., Saeidi, S. P., & Saeidi, S. A. (2014). How Does Corporate Social Responsibility Contribute to Firm Financial Performance? The Mediating Role of Competitive Advantage, Reputation, and Customer Satisfaction. *Journal of Business Research*, 68, 341-350.
- Safari Graili, Mehdi; Rezaei, Yasser & Nowrozi, Mohammad, (2016) Earnings management and readability of financial reporting: An empirical test of the opportunistic approach. *Audit knowledge* number 69. [Persian].
- Shaw, T. S., Raithatha, M., Krishnan, G. V., & Cordeiro, J. J. (2021). Did mandatory CSR compliance impact accounting Conservatism? Evidence from the Indian Companies Act 2013. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 17(3), 100280.